

Fundacja w prawie Królestwa Niderlandów

I. Historia

Korzenie niderlandzkiego prawa fundacyjnego sięgają dość głęboko. W ubiegłych wiekach osoby świeckie lub instytucje kościelne zakładały liczne organizacje charytatywne pod nazwą „przysiężnik”, „fundacja” czy „fundusz”. Przepisy dotyczące fundacji są jednak stosunkowo nowe.

Do roku 1813 Holandia stanowiła część Francji. Francuskie prawo powściągliwie odnosiło się do ustanawiania fundacji. Tworzenie ich było możliwe jedynie po uprzednim uzyskaniu aprobaty Króla. Powściągliwość tę tłumaczono obawą, iż fundacje mogłyby doprowadzić do gromadzenia w nich majątku, który trafiałby do „martwej ręki”. Wprowadzony w 1838 roku Kodeks Cywilny znajdował się wówczas pod silnym wpływem francuskiego Kodeksu Cywilnego, z tego też powodu nie zawierał ustaleń dotyczących fundacji.

Po pierwszej wojnie światowej sytuacja się zmieniła. Od tego okresu założono wiele fundacji, które tylko pośrednio służyły celom charytatywnym lub kościelnym. Chociaż nie dysponujemy naukowym poświadczeniem w tej kwestii, to potrzebę tworzenia tych instytucji można uzasadnić intensywnym wzrostem klasy średniej, który dokonał się w tym okresie pod wpływem zwiększającego się dobrobytu. Obywatele coraz częściej brali na siebie zadania należące wcześniej do instytucji kościelnych lub filantropów. Oprócz tego firmy poszukiwały możliwości korzystnej dla nich współpracy, na przykład zakładając wspólne biura sprzedaży lub instytuty badawcze. Krótko mówiąc, w okresie tym pojawiła się potrzeba tworzenia nowych organizacji, a fundacje wykorzystywane były coraz częściej jako mniej lub bardziej neutralny podmiot prawa.

Zaobserwować przy tym można prawidłowość, że im więcej fundacji zakładano, tym mniejszą wagę przywiązywano do majątku początkowego. Wprawdzie w statucie podawano często jego wysokość, ale zazwyczaj kwota ta była tak niewielka, iż miała jedynie znaczenie symboliczne. Inaczej przedstawiała się sytuacja we wcześniejszych fundacjach, które cechowało założenie, iż osoby prywatne oraz instytucje kościelne wnoszą odpowiedni majątek służący osiągnięciu określonego celu.

W okresie tym odpowiedzi na pytania dotyczące ważności założenia fundacji, jej celu i granic jej kompetencji w fundacyjnych formach współpracy o charakterze fundacji udzielały sądy, które bez problemu przyznawały osobowość prawną fundacjom, co przysporzyło im popularności.

Przy uwzględnieniu roli, którą w międzyczasie zaczęły pełnić fundacje, jak również wymogu pewności prawa niezbędne stały się odpowiednie regulacje prawne. W związku z tym wprowadzono w 1957 roku (ówczesną) Ustawę o Fundacjach (*Wet op de Stichtingen*), w której zostały opisane różne rodzaje fundacji. Ustawa ta we współczesnych Kodeksie Cywilnym przekształcona została w ustalenia dotyczące fundacji, w których stwierdzono istnienie już jednego tylko rodzaju fundacji

II. Ramy prawne

Najważniejsze niderlandzkie regulacje cywilno-prawne dotyczące Fundacji zostały ujęte w niderlandzkim Kodeksie Cywilnym. Kodeks Cywilny posiada tak zwaną warstwową budowę. „Księga I” zawiera przepisy dotyczące osób fizycznych, związane np. z narodzinami lub małżeństwem, „Księga II” – przepisy dotyczące osób prawnych, a „Księga III” – ogólne prawo majątkowe itd., aż do „Księgi VIII”, w której znajdują się przepisy dotyczące dość specyficznych zagadnień związanych z prawem transportowym.

Fundacja niderlandzka posiada osobowość prawną i dlatego też odpowiednie przepisy cywilno-prawne w logiczny sposób zostały umieszczone w „Księdze II”. „Księga II” również posiada warstwową strukturę. Pierwsze artykuły zawierają dość ogólne ustalenia, które stosuje się w przypadku wszystkich (prywatno-prawnych) osób prawnych, a ostatnie artykuły dotyczą specyficznych zagadnień związanych z prawem dotyczącym sporządzania bilansu rocznego.

Niniejsze uwagi są istotne, ponieważ wynika z nich, iż przepisy dotyczące fundacji niderlandzkich należy widzieć w kontekście prawa ogólnego dotyczącego osób prawnych w Niderlandach. Kodeks Cywilny zawiera jedynie określoną liczbę ustaleń dotyczących fundacji niderlandzkiej.¹

¹ Dokładniej; artykuły (..... Kodeksu Cywilnego do Kodeksu Cywilnego włącznie)

Definicja fundacji została spisana w artykule 2: 285 ustęp 1 Kodeksu Cywilnego:

„Fundacja to ustanowiona w ramach czynności prawnej osoba prawna, która nie posiada członków, której zamierzeniem jest realizacja określonego w statucie celu przy pomocy przeznaczanego na to majątku. (podkreślenia dodano).

Założenie fundacji odbywa się poprzez czynność prawną, która może być czynnością prawną wielostronną (porozumienie odnośnie założenia), jak również czynnością prawną jednostronną (np. testament). Niezbędnym warunkiem jest zawsze spisanie aktu notarialnego. Dlatego też testament musi posiadać formę notarialną, aby mógł prowadzić do założenia fundacji.”

Notarialny akt założycielski musi zawierać statut fundacji. W statucie koniecznie powinny zostać zawarte: (artykuł 2: 286 Kodeksu Cywilnego):

1. nazwa fundacji;
2. cel fundacji;
3. sposób mianowania i odwoływania zarządu;
4. adres siedziby;
5. przeznaczenie lub sposób określania przeznaczenia nadwyżki majątku fundacji, która pozostaje po jej rozwiązaniu lub likwidacji.

Po założeniu fundacji należy ją wpisać do rejestru fundacji w rejestrze handlowym Izby Gospodarczej, gdzie następnie należy zdeponować statut. W przypadku, gdy fundacja prowadzi firmę, firmę tę również należy wpisać do rejestru handlowego Izby Gospodarczej.

Statut służy fundacji jako przepis prawny. Oprócz wymienionych wyżej punktów założyciel sam określa kwestie, które chce uregulować statutem. Kwestie często regulowane w statutach dotyczą między innymi okresu trwania fundacji, sposobu pozyskiwania przez fundację środków majątkowych, sporządzania sprawozdania rocznego czy też jego kontroli, kompetencji i sposobu funkcjonowania określonych organów fundacji, kadencji członków zarządu itd.

Statut może zostać zmieniony tylko wówczas, jeśli sam na to zezwala, i tylko przez organ, który w tym celu został wskazany w statucie. W przypadku, gdy statut nie reguluje tej kwestii, zmienić go może sąd na wniosek zainteresowanych stron lub

prokuratury (dotyczy to sytuacji, w których pozostawienie statutu bez zmian może pociągnąć za sobą skutki, które nie mogły zostać przewidziane przy ustanawianiu fundacji). Ewentualna zmiana statutu odbywa się przez sporządzenie aktu notarialnego, a następnie statut zostaje zdeponowany w Izbie Handlowej.

Oprócz statutu fundacja może korzystać z regulaminów. W regulaminach zazwyczaj przybliża się kwestie, które w statucie zostały przedstawione w sposób ogólnikowy, tak jak na przykład częstotliwość posiedzeń zarządu, sposób zwoływania posiedzeń, miejsce posiedzenia, ustalanie zwrotu kosztów udziału w pracach zarządu, itd.

Mogą istnieć różne oddzielne regulaminy, każdy dotyczący innej kwestii, np.: regulamin komisji finansowej lub regulamin komisji budowlanej, który reguluje ewentualną budowę nieruchomości i jej konserwację. Zaletą tego typu regulaminów polega na tym, iż organizacja może zostać ukształtowana w sposób dość elastyczny. Poza tym regulaminy mogą zostać zmienione w prosty sposób, ponieważ nie wymagają aktu notarialnego oraz deponowania ich w Izbie Handlowej.

Istotnym aspektem fundacji jest to, iż nie posiada ona członków. Nie oznacza to jednak braku osób zainteresowanych fundacją, jak również jej celem. Przykładem mogą być darczyńcy czy podmiot finansujący fundację. Tak jak zostało to przedstawione poniżej, dla takich osób mogą zostać ustanowione w fundacji określone pełnomocnictwa, a nawet specjalne organy. Przyznanie uprawnień nie może jednak sprawić, iż rola tych osób będzie porównywalna z rolą walnego zgromadzenia członków stowarzyszenia.

Jak wcześniej zaznaczono, posiadanie majątku przez fundację już na początku nie jest niezbędne. Majątek fundacja może zgromadzić po założeniu, np. dzięki dotacjom, darowiznom czy subsydiom.

Prawo niderlandzkie od dawien dawna niezwykle liberalnie traktuje cel założonej fundacji, wymagając jedynie, aby nie pozostawał on w sprzeczności z prawem lub porządkiem publicznym.

Już w 1914 roku przy opisywaniu celu w znacznej mierze zwracano uwagę „na datki na cele charytatywne”². W 1925 roku za wystarczający cel uznano „udzielanie wsparcia finansowego tam, gdzie według oceny zarządu jest to stosowne”³.

Ta otwartość sądu wywołała dyskusję, czy obrany cel nie powinien podlegać pewnym ograniczeniom, czy katalog celów do jakich może być powołana fundacja nie powinien być zawężony do np.: celów dobroczynnych, religijnych, naukowych lub związanych ze sztuką. Ustawodawca nie zdecydował się jednak narzucić tego typu ograniczeń.

Całkowity brak ograniczeń przy wyznaczaniu celów mógłby jednak zupełnie rozmyć rozróżnienie między fundacją a założycielem, lub mówiąc obrazowo: fundacja nie może służyć za duplikat założyciela. Ponadto ustawodawca zauważył, iż fundacja nie może być wykorzystywana jako rodzaj przedsiębiorstwa, które mogłoby konkurować ze spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółkami akcyjnymi. Z tego też powodu ustawodawca określił, iż fundacji nie zezwala się na wypłacanie świadczeń założycielom lub innym zaangażowanym stronom. (artykuł 2: 285 ustęp 3 Kodeksu Cywilnego):

Celu fundacji nie może stanowić wypłacanie świadczeń założycielom, osobom wchodzącym w skład organów lub innym, chyba że w przypadku tych ostatnich świadczenia mają charakter ideowy lub społeczny. (podkreślenia dodano)

Sankcje w przypadku przekroczenia ustaleń prawnych (również zakaz członkostwa) są poza tym niewielkie. Przekroczenie niniejszych ustaleń może doprowadzić do tego, iż prokuratura lub zaangażowane strony wystąpią do sądu z wnioskiem o rozwiązanie fundacji. Zanim sąd podejmie decyzję o rozwiązaniu, może zdecydować, iż „fundacji” zostaje jeszcze dana szansa działania zgodnego z definicją fundacji. Ze względu na niedozwolone wypłacanie zysków wypłaty te uchodzą za nieważne i fundacja może zażądać ich zwrotu jako wypłat nienależnych.

Pomijając konsekwencje fiskalne, członek zarządu popełniający wykroczenie jest zobowiązany do odszkodowania w stosunku do fundacji z powodu przekroczenia podstawowej normy dotyczącej staranności z artykułu 2: 9 Kodeksu Cywilnego (patrz

² NJ 1915, 238 [...]

³ NJ 1925, 327 [...]

poniżej). W przypadku niewypłacalności fundacji odpowiedzialność obejmie wierzyciela oraz kuratora.

Zakaz wypłacania zysków nie oznacza, iż fundacje nie są uprawnione do prowadzenia działalności zarobkowej. Jedyne obowiązujące ograniczenie polega na tym, iż osiągnięte w ten sposób zyski nie mogą zostać wypłacone, a mogą jedynie być przeznaczone na realizację celu fundacji.

III. Zarząd

Zgodnie z ustawą możliwe jest istnienie fundacji posiadającej jako jedyny organ zarząd. Kodeks Cywilny zawiera dość niewiele ustaleń dotyczących zarządu fundacji.

Kodeks Cywilny stwierdza jedynie, że zarząd zajmuje się bieżącymi sprawami fundacji.

W Niderlandach rozróżnia się często dwa rodzaje zarządu. Z jednej strony istnieje zarząd zwykły, który jest odpowiedzialny za działalność operacyjną lub zarządzanie fundacją. Z drugiej strony istnieje rada fundacji, do której zapraszane są mniej lub bardziej znane osoby. Rada zbiera się zwykle kilka razy w roku. Rada może zajmować się promowaniem fundacji, prowadzeniem ogólnej polityki, jak również pełnić swego rodzaju funkcję nadzorczą w stosunku do zarządu .

Zarząd jest uprawniony do reprezentowania fundacji w zasadzie tylko jako zbiorowość.

Statut może również określać, iż pojedynczy członkowie są uprawnieni do reprezentowania fundacji, i może wyznaczać również inne osoby niebędące członkami zarządu do reprezentowania fundacji. ⁴

Ponadto w ustawie znajduje się zapis, iż zarząd (wewnętrznie i zewnętrznie) jest upoważniony do przeprowadzania czynności prawnych jedynie, jeśli zezwala na to statut.⁵ Dotyczy to między innymi otrzymywania nieruchomości oraz zawierania umów dotyczących poręczeń.

Jak zostało to już wcześniej powiedziane, statut powinien określać, w jaki sposób odbywa się mianowanie i odwoływanie członków zarządu. Statut, jeśli to niezbędne,

⁴ Artykuł 2: 292 Kodeksu Cywilnego

⁵ Artykuł 2: 292 Kodeksu Cywilnego

może stawiać wymagania odnośnie umiejętności lub wieku członków zarządu, którzy mają zostać mianowani. Nominacja odbywa się często przez kooptację. Nominacja, zgodnie ze statutem, może być przeniesiona na inną instancję lub organ fundacji.

IV. Wykonywanie zadań zarządu oraz kontrola zarządu

Członkowie zarządu są zatrudnieni w fundacji na zasadzie kontraktu, stanowiącego porozumienie o wykonywaniu określonych usług. W przypadku gdy chodzi o bardziej istotną funkcję i jeśli zostaje przyznana pensja, wówczas ma miejsce zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę. Umowa ta nie może wykluczać zawieszenia członka zarządu zgodnie z obowiązującym statutem, ale może prowadzić do konieczności wypłaty odszkodowania określonemu członkowi w oczywistym przypadku bezpodstawnego zwolnienia.

Zarząd powinien postępować zgodnie z normą artykułu 2:9 Kodeksu Cywilnego obowiązującego wszystkie osoby prawne w prawodawstwie Królestwa Niderlandów. Według tej normy zarząd powinien wywiązywać się należycie z nałożonych na siebie zadań. Wykroczenie względem tej normy prowadzi do pociągnięcia określonego członka zarządu do osobistej odpowiedzialności wobec fundacji. Podstawą jest to, żeby zarząd mógł funkcjonować raczej autonomicznie i bez zbyt dużej ingerencji innych stron.

W przypadku fundacji zasadniczo nie stosuje się systemu hamulców i równowagi ("checks and balances"), jak to ma miejsce na przykład w przypadku stowarzyszeń zwołujących walne zgromadzenie. To stało się dla prawodawców przyczyną, aby fundacje poddać szczególnej kontroli prawnej.

W związku z tym przyznano nadzwyczajne uprawnienia Niderlandzkiej Prokuraturze Krajowej – (*het Openbaar Ministerie*) organ w Królestwie Niderlandów, którego zadaniem jest tropienie i ściganie wykroczeń i przestępstw). Jeśli istnieje poważna wątpliwość co do przestrzegania statutowych czy prawnych zobowiązań wynikających z Kodeksu Cywilnego – czy bardziej ogólnie: niegospodarności – Niderlandzka Prokuratura Krajowa składa wnioski w odpowiednim sądzie. Nie tylko ta instancja ma tę kompetencję, lecz także osoby zainteresowane mogą złożyć taki wniosek. Ta kontrola prawna ma w praktyce małe znaczenie.

Niderlandzka Prokuratura Krajowa nie interesuje się raczej przyznanymi jej domenami w prawie prywatnym. Ponadto przyjmuje się, że krąg osób zainteresowanych jest interpretowany raczej restrykcyjnie. Zalicza się do niego jedynie osoby mające bezpośredni związek z działaniem fundacji.

Chociaż Kodeks Cywilny wymienia jako organ tylko zarząd, można powołać do istnienia większą liczbę organów, a zatem także organów sprawujących kontrolę. W zasadzie nie istnieje żadne ograniczenie w powoływaniu większej liczby organów w fundacji.

Jedynym ograniczeniem jest zakaz tworzenia organu porównywalnego do walnego zgromadzenia członków w stowarzyszeniu. Nie ma o tym mowy, jeśli tylko nie następuje kumulacja zbyt wielu kompetencji przez jeden organ, takich jak mianowanie członków zarządu oraz uchwalanie budżetu na nowy rok finansowy.

Wiele fundacji stosuje tzw. Radę Nadzorczą (*Raad van Toezicht*), będącą organem sprawującym kontrolę, który najlepiej porównać z Radą Nadzorczą (*Raad van Commissarissen*) w spółce.

Radzie Nadzorczej często przyznaje się kompetencje takie jak:

- sporządzanie sprawozdania rocznego;
- udzielanie absolutorium określonym postanowieniom zarządu;
- akceptacja zaplanowanych zmian w statucie;
- mianowanie i zwalnianie członków zarządu.

V. Administracja i sprawozdanie roczne

W artykule 2: 10 Kodeksu Cywilnego określa się, że każda osoba prawna, czyli także fundacja powinna prowadzić taką administrację, która pozwala w każdej chwili na poznanie praw i zobowiązań osoby prawnej.

Zarząd fundacji jest odpowiedzialny za prowadzenie odpowiedniej administracji finansowej. To nie stoi na przeszkodzie temu, iż ostateczne zestawienie roczne może zostać sporządzone przez inny organ, jak na przykład wyżej wspomniana Rada Nadzorcza.

Od kilku lat obowiązuje prawo, iż określone fundacje (jak i stowarzyszenia) podlegają także warunkom rocznych sprawozdań określonym w drugiej księdze Kodeksu

Cywilnego. Konkretnie mówiąc obowiązuje to fundacje prowadzące działalność, mające obrót przewyższający 3,500,000 EUR w okresie dwóch lat.

W rozumieniu prawa można mówić o działalności jeśli:

- określenie celu działania fundacji dopuszcza działalność o charakterze zarobkowym;
- z faktycznych działań fundacji wynika, iż bierze ona regularnie udział w obrocie gospodarczym;
- fundacja nie kieruje się do ograniczonej grupy osób lub instytucji;
- fundacja konkuruje z innymi (czysto komercyjnie nastawionymi przedsiębiorstwami) działającymi w tym samym zakresie co dana fundacja.

Nałożenie obowiązku sporządzenia sprawozdania rocznego oznacza, iż fundacja jest zobowiązana do opublikowania danych rocznych (a przynajmniej najważniejszych spośród nich) za pośrednictwem Izby Handlowej.

Fundacja prowadząca działalność może zostać także poddana obowiązkowej kontroli rewidenta księgowego i może zostać zobligowana do opublikowania całkowitego sprawozdania rocznego, jeśli spełnia ona przynajmniej dwa z następujących wymogów:

- wartość aktywów wynosi ponad 4,400,000 EUR;
- średni obrót wynosi ponad 8,800,000 EUR;
- średni poziom zatrudnienia wynosi ponad 50 pracowników.

Fundacje prowadzące specyficzne rodzaje działalności, w szczególności firmy deweloperskie budownictwa socjalnego oraz szpitale są zwolnione z obowiązku składania sprawozdania rocznego zważywszy na fakt, iż wspomniane instytucje muszą spełnić wymagania w zakresie sprawozdań rocznych określone w prawodawstwie obowiązującym w ich specyficznym zakresie.

Członków zarządu tego rodzaju "dużych" fundacji obowiązuje ponadto zwiększony reżim odpowiedzialności. Spoczywa na nich odpowiedzialność podobna do odpowiedzialności członków zarządu spółek akcyjnych i z ograniczoną odpowiedzialnością.⁶

⁶ Artykuł 2: 300a Kodeksu Cywilnego

Pod pojęciem odpowiedzialności rozumie się m.in. odpowiedzialność za nieterminowe składanie zeznań rocznych oraz składanie nieprawdziwych zeznań rocznych. Za wyjątkiem bardzo ograniczonych ogólnych wyjątków jak i tych specyficznych "sektorowych" (jak np. opieka medyczna) fundacje prowadzące działalność nie mogą korzystać ze zwolnienia z podatku od spółek i podatku od obrotu.

VI. Opodatkowanie

Jeśli fundacja prowadzi działalność gospodarczą, podlega ona opodatkowaniu od spółek i podatki dochodowemu. W tym względzie nie jest istotne, jak duża jest działalność fundacji. Ta fiskalna odpowiedzialność oznacza, że określone członkowie zarządu także podlegają fiskalnej odpowiedzialności. Dlatego też członek zarządu jest zobowiązany do terminowego powiadomienia fiskusa o niemożności (terminowego) uiszczenia należności podatkowych.

Jeśli fundacja może zostać uznana za Instytucję Pożytku Ogólnego (*Algemeen Nut Beogende Instelling* (ANBI)) może starać się o udogodnienia podatkowe. Instytucja typu ANBI powinna zwrócić się do urzędu podatkowego z odpowiednim wnioskiem.

Dotacje na rzecz instytucji typu ANBI podlegają odliczeniu od podatku dochodowego i podatku od spółek przy spełnieniu określonych warunków. Organizacje typu ANBI mogą uzyskać także zwolnienie od podatku od prawa darowizny i prawa sukcesji. Warunki, które powinna spełniać organizacja, aby uzyskać status ANBI są następujące:

- a. z regulacji (statutu) instytucji i faktycznych jej prac musi wynikać, iż fundacja ma na celu pożytek publiczny i, że nie ma charakteru dochodowego.
- b. z regulacji instytucji i faktycznych jej prac wynika, że żadna osoba fizyczna ani prawna nie może dysponować jej zasobami w sposób taki, jakby była ona własnością tej osoby. Tu historia parlamentarna podpowiada, iż obecność osób spokrewnionych może być wskazówką dla inspektora, aby zbadał bliżej istniejące zależności.
- c. Instytucja nie może zatrzymywać więcej środków niż to jest potrzebne (w granicach rozsądku) na kontynuację przewidzianych prac na rzecz osiągnięcia zamierzonych celów. Finansowa administracja powinna zawierać informacje, w

jakim celu zatrzymane zostają zasoby, jak również, jak jest ten cel motywowany oraz jaki jest zasięg zatrzymanych zasobów.

- d. Członkowie zarządu instytucji nie mogą otrzymywać za wykonane przez nich prace na rzecz fundacji żadnego innego wynagrodzenia, jak tylko zwrot poczynionych kosztów i niezbyt wygórowane diety.
- e. Instytucja ma obowiązek posiadać aktualny plan działania dający wyobrażenie na temat podejmowanych działań, sposobu pozyskiwania pieniędzy, zarządzania zasobami instytucji oraz ich wydatkowaniem.
- f. Koszty pozyskiwania pieniędzy i zarządzania instytucją powinny pozostawać w rozsądnym stosunku do wydatków na rzecz celu fundacji.
- g. Z regulacji instytucji musi wynikać, że przy zaprzestaniu działania instytucji przekazuje ona pozostałe środki finansowe innej instytucji posiadającej status ANBI lub w inny sposób przekazuje je na cel pożytku ogólnego.
- h. Administracja instytucji powinna być tak zorganizowana, aby jednoznacznie wynikało z niej jaki jest:
 - rodzaj i zakres przyznawanych poszczególnym członkom zarządu instytucji zwrotów kosztów oraz diet;
 - rodzaj i zakres kosztów ponoszonych przez instytucję na rzecz pozyskiwania środków pieniężnych i zarządzanie instytucją, jak również rodzaj i zakres innych wydatków instytucji;
 - rodzaj i zakres przychodów instytucji;
 - rodzaj i zakres zasobów instytucji.

VII. Fuzja

W praktyce pomiędzy fundacjami ma miejsce współpraca różnego rodzaju, która może mieć na celu cięcie kosztów, jak na przykład wspólne użytkowanie nieruchomości czy po części wiedzy. Ta współpraca może zostać rozszerzona poprzez fuzję na poziomie *administracyjnym i kierowniczym*, przy czym w obydwu fundacjach mianowani są ci sami członkowie zarządu.

Dalej idącą formą współpracy jest fuzja prawna. Formalne ustanowienie fuzji pomiędzy fundacjami można porównać do fuzji spółek. Tego typu fuzje mają aktualnie miejsce przede wszystkim w opiece zdrowotnej i na rynku budowlanym (firmy deweloperskie). W obydwu domenach można mówić o oddziaływaniu rynku, który wymusza bardziej ścisłą współpracę, aby skutecznie zwiększyć wydajność.

Z jednej strony można dokonać fuzji, za pomocą której zasoby jednej z fundacji (zanikającej) przechodzą w zasoby innej (otrzymującej). Inną możliwością jest założenie nowej fundacji, która miałaby przejąć zasoby łączących się fundacji.

W obydwu przypadkach połączeń zasoby fundacji zostają przekazane per universitatem fundacji otrzymującej.

VIII. Rozwiązanie i likwidacja

Rozwiązanie i likwidacja fundacji przebiega podobnymi etapami jak rozwiązanie i vereffening innej osoby prawnej, jak na przykład spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Prawo przewiduje dwa rodzaje dodatkowych przyczyn rozwiązania (patrz dalej, punkt 4 oraz 5).

Fundacja może zostać rozwiązana w następujących przypadkach:

1. na mocy uchwały zarządu, jeśli statut daje zarządowi prawo podjęcia takiej uchwały
2. na mocy stosownego zapisu (uwaga: może to być dowolny zapis), bez konieczności podejmowania w tym celu uchwały zarządu
3. po ogłoszeniu upadłości fundacji, z powodu braku środków, lub po wyczerpaniu środków trwałych (kiedy długi przewyższają aktywa) ⁷;
4. gdy tak zdecyduje sąd na wniosek osoby zainteresowanej lub prokuratury, co może nastąpić w przypadku gdy⁸:
 - a. wystąpiły nieprawidłowości przy ustanawianiu fundacji;
 - b. statut fundacji nie spełnia wymogów prawa;
 - c. rzeczywisty kształt organizacji nie został ujęty w prawnym opisie fundacji;

⁷ Punkty 1,2, oraz 3: artykułu 2: 19 paragraf 1 Kodeksu Cywilnego.

⁸ Artykuł 2: 21 paragraf 1 Kodeksu Cywilnego.

- d. zasoby fundacji są nie wystarczające dla osiągnięcia postawionych celów, a także wówczas gdy nie można spodziewać się, iż zasoby mogą zostać pozyskane;
 - e. cel fundacji został osiągnięty lub nie może zostać osiągnięty, a jego zmiana nie jest możliwa.
5. na mocy wyroku sądowego (bez wniosku prokuratory czy osoby zainteresowanej) jeśli⁹ statut fundacji nie przewiduje możliwości jego zmiany, a sąd odrzucił wniosek o zmianę statutu (paragraf 2;294 BW), zaś pozostawienie statutu w niezmienionym brzmieniu może prowadzić do sytuacji niepożądej i niechcianej w chwili ustanawiania fundacji ,

Przypadki będące przedmiotem punktów 1-4 odnoszą się w dużej mierze do pozostałych osób prawnych. Sytuacje opisane w punktach 4 oraz 5 odnoszą się tylko do przypadku fundacji. Wymieniona w punkcie a. przyczyna jest w pewnym sensie kontrowersyjna. Jak już mówiono o tym wcześniej, zarzucono pomysł, że fundacja musi koniecznie mieć do dyspozycji kapitał początkowy i jednocześnie uznaje się, że fundacja może także istnieć bez (początkowych) zasobów. W tym świetle niemożliwe jest przyjęcie przyczyny rozwiązania na podstawie braku zasobów. Ponadto to ustalenie stosuje się rzadko.

Obok wymienionej przyczyny rozwiązania istnieje tak zwane rozwiązanie administracyjne, dokonywane przez Izbę Handlową¹⁰. Ta przyczyna rozwiązania odnosi się szczególnie do sytuacji, w których fundacja pozostaje dłużna koszty wpisowego oraz żaden z członków zarządu nie jest zapisany w Izbie Handlowej.

Jeśli statut, decyzja o rozwiązaniu czy sąd nie stanowią inaczej, członkowie zarządu po rozwiązaniu fundacji występują w roli likwidatora. Zadaniem likwidatora jest, aby środki trwałe fundacji zostały spieniężone w celu pokrycia ewentualnych zobowiązań fundacji. Nadwyżka majątku fundacji, która pozostaje po jej rozwiązaniu lub likwidacji powinna zostać

⁹ Artykuł 2: 301 paragraf 1 Kodeksu Cywilnego.

¹⁰ Artykuł 2: 19a Kodeksu Cywilnego.

spożytkowana na cel zbieżny z celem fundacji.¹¹ Fundacja istnieje aż do momentu całkowitej likwidacji jej zasobów.

IX. Nowe trendy: przedsiębiorstwo społeczne

Jak wcześniej wspomniano, nie ma żadnej przeszkody ku temu, aby fundacje wedle prawa w Niderlandach nie mogły prowadzić działalności zarobkowej, jeśli tylko pozyskane środki zostaną spożytkowane zgodnie z celem fundacji.

Oczywiste jest, że fundacje prowadzące działalność dochodową potrzebują kapitału. W niektórych przypadkach zostaje zaciągnięty kredyt. Fundacja jest ograniczona w zdolnościach kredytowych zważywszy na fakt, że banki stawiają zawyczaj wymóg zabezpieczenia. Zważywszy na zakaz wypłaty dochodów fundacja nie może zaciągnąć danego kapitału.

Z drugiej strony forma prawna spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowi tu alternatywę tylko do pewnego stopnia. Przyczyna tkwi w tym, że instytucje pozyskujące fundusze ze strukturą sp. z o.o. mają generalnie problem w ubieganiu się o fundusze i dofinansowania. Ponadto bywa, iż interesy udzielających kredyty niekoniecznie pokrywają się z interesami beneficjentów.

Utrudnienia są szczególnie dotkliwe w przypadku większych fundacji, których organizacja jest całkowicie profesjonalizowana, jak na przykład szpitale czy spółdzielnie budownictwa socjalnego. Ten rodzaj instytucji może mieć idealistyczne cele, szukając jednocześnie zysku. To dążenie do zyskowności ogranicza fakt niewystarczających możliwości zaciągnięcia kapitału (ze względu na zabezpieczenia).

Co więcej, ten rodzaj instytucji podlega często pewnej kontroli państwa z racji specyficznych regulacji „sektorowych”, odnoszących się na przykład do instytucji opieki zdrowotnej. Istnieje pomysł, iż przedsiębiorstwo społeczne – w ramach której większą rolę przypisuje się wewnętrznym organom sprawującym kontrolę – nie stanowiłaby konieczności dla istnienia tej kontroli ze strony państwa, a bywa ona odbierana jako dość uciążliwa.

Aby – między innymi – wyjść naprzeciw tym problemom stosunkowo niedawno

¹¹ Artykuł 2: 286 paragraf 2 sub e BW (Kodeksu Cywilnego)

rozpoczęto debatę dotyczącą kwestii, czy nie należałoby wprowadzić nowej formy prawnej, zwanej „przedsięwzięciem społecznym”. W związku z tym powołano w Niderlandach nową komisję, która zbadała możliwości społecznego przedsięwzięcia. Ta komisja wydała we wrześniu 2006 roku raport zawierający wskazówki i podstawowe założenia:

- przedsięwzięcie społeczne musiałyby przyjąć kształt specyficznej osoby prawnej;
- przedsięwzięcie społeczne musiałyby mieć zarząd, radę nadzorczą i przedstawicielstwo beneficjentów;
- rada nadzorcza musiałaby otrzymać prawo akceptacji ważnych postanowień;
- dotyczy to formy prawnej przeznaczonej do długotrwałych przedsięwzięć, mających cel społeczny.

Kwestia zarzutu, że zakaz wypłacania zysku nie pozwoliłby na zaciągnięcie wystarczającego kapitału na prowadzenie przedsiębiorstwa nie została prawie wcale podjęta. Reakcje ze społecznego podwórka po opublikowaniu raportu są bardzo zróżnicowane.

Ogólne wrażenie było, że wszystkie instytucje, do których zwrócono się z propozycją współpracy, odrzuciły projekt stworzenia nowej osoby prawnej. Z drugiej strony te organizacje wnioskowały, aby „społeczne przedsięwzięcie” stało się wypadkową już istniejących fundacji oraz formy zrzeszającej.

W międzyczasie Ministerstwo Sprawiedliwości rozpoczęło prace nad projektem ustawy, który ma być gotowy w 2009 roku.

W tej chwili nie wiadomo, czy Ministerstwo weźmie pod uwagę przedstawione sugestie.

X. Wnioski

Ogólnie rzecz biorąc prawo w Królestwie Niderlandów jest bardzo liberalne w stosunku do fundacji. Fundacje są wciąż powoływane w celach charytatywnych lub kulturowych. Chociaż forma prawna fundacji jest także spotykana w środowiskach biznesowych i komercyjnych. Tak na przykład wiele spółek w Niderlandach korzysta z tej formy, tworząc „Fundacje Biura Administracji” pozwalające na to, aby ekonomiczna własność udziałów (w postaci certyfikatów) została wyjęta spod kontroli prawa do głosowania nad

udziałami (które to prawo głosu spoczywa na zarządzie fundacji). Jest oczywiste to, że taka postać nie ma żadnego związku z celami charytatywnymi czy nawet idealistycznymi.

Forma prawna fundacji nie jest bynajmniej zarezerwowana dla działań o ograniczonym zasięgu. Jako przykład może tu posłużyć Ogólny Fundusz Obywatelski (ABP), największy fundusz emerytalny w Niderlandach, wyceniany na ponad 200 miliardów euro.

Także administracja państwowa chętnie korzysta z tej formy prawnej, jaką jest fundacja w celu wykonywania zadań rządu. Chociaż fundacja tyczy się postaci cywilno-prawnej, ale poprzez specyficzny przydział kompetencji fundacja może pomagać przy realizacji zadań rządowych.¹²

W Niderlandach fundacja cieszy się zatem sporą popularnością i liczba fundacji wciąż rośnie. W 1976 roku było ich 50.096, w roku 1990 liczba ich wzrosła do 88.421 a w roku 2007 istniało ponad 160.000 fundacji. W porównaniu z innymi krajami w Europie (i także na świecie) liczba ta jest wyjątkowo wysoka.

Tak wysoka, że można zadać sobie nawet pytanie, czy można mówić o rozroście niderlandzkich fundacji. Odpowiedź na to pytanie powinna zawierać informację, że ta obfitość fundacji w Niderlandach nigdy nie prowadziła do większych problemów, ani niepożądanego zachodzenia na siebie różnych osób prawnych.

Słabą stroną w stosowaniu tej formy prawnej jest fakt, że fundacje nie mają rozbudowanego systemu "checks and balances" jak na przykład spółka czy też stowarzyszenie. Siła może być w niektórych przypadkach zostać całkowicie skumulowana w zarządzie.

Przy tym, nie należy zapominać, że fundacje są całkowicie zintegrowane w prawie osób prawnych. Wraz z poszerzaniem się zasięgu fundacji oraz faktem, że fundacja prowadzi działalność dochodową, odpowiedzialność określonych członków zarządu zostaje tak poszerzona, że nie ma różnicy z członkami zarządu spółek akcyjnych i z o.o. To samo tyczy się prawodawstwa fiskalnego, w niektórych przypadkach, w których fundacja

¹² Rząd w Niderlandach nie korzysta tylko z formy prawnej, jaką jest fundacja, ale także w określonych przypadkach korzysta także z spółek akcyjnych i z o.o.

proceeds activity, the foundation must also fulfill fiscal obligations that are „normal” for enterprises.

Also beneficiaries, who are engaged in the work of the foundation, exert pressure on engagement, openness, or even control in the foundation, if in their opinion it is not sufficiently guaranteed by the board. The law in the Netherlands gives in this regard also statutory possibilities. Moreover, the granting of tax incentives imposes additional requirements in the area, for example, of financial transparency.

More generally, one expects more openness in the area of work and financial transparency of institutions raising funds. In connection with this, it was recently decided to try to establish a quality mark for institutions raising funds, for which it should be noted that the government has nothing in common with this.

In addition to the described here factual control mechanisms, research is currently being conducted on whether it would be possible to create an alternative for larger, professional organizations with obligatory, internal control mechanisms, which would be called: social enterprise.

Taking all this into account, it can be concluded that formalities during the establishment and the remaining civil-law aspects in the area of Dutch foundations do not constitute any obstacle for the commencement and conduct in an appropriate manner of charitable activity.

Dutch law on foundations gives full possibilities in achieving high goals. The boundaries are determined to a large extent by tax law, specific conditions for granting tax incentives and those arising from the wishes of donors, who want to have control and insight into the use of funds by the foundation.